

ásamt 5% ársvöxtum af upphæðinni frá 10. marz 1934 að telja.

Undir rekstri málsins hefir verið lagður fram reikningur yfir sjúkrahúskostnað drengsins að upphæð kr. 517.60, er ekki hefir verið mótmælt. Ber því að dæma kærðu ásamt váttryggingarfélaginu til að greiða þá upphæð ásamt 5% ársvöxtum.

Að athuguðum málavöxtum telur lögreglurétturinn skaðabætur til hins meidda drengs að öðru leyti hæfilega ákveðnar 5000 kr.

Það hefir ekki komið fram krafa frá aðilum um að bifreiðarstjórinn verði sektaður og virðist lögregluréttinum ekki eftir þeim upplýsingum, sem fram eru komnar, ástæða til að dæma hann til sektargreiðslu.

Loks ber að dæma kærðu ásamt váttryggingarfélaginu Baltica h/f til að greiða kærandanum Helga Stefánssyni málskostnað, er virðist hæfilega ákveðinn 250 krónur.

Miðvikudaginn 20. maí 1936.

Nr. 4/1936. **Guðmundur Björnsson**
(Eggert Claessen)
gegn

Búnaðarbanka Íslands f. h. viðlagasjóðs (Einar B. Buðmundsson).

Skuldamál. Vörnum, er áfrýjandi hafði í frammi gegn skuld samkv. veðskuldabréfi, ekki talið rétti-lega beint að stefnda.

Dómur gestaréttar Reykjavíkur 12. okt. 1935: Stefndur, Guðmundur Björnsson, greiði stefnandanum, Búnaðarbanka Íslands vegna viðlagasjóðs, kr. 57988.00 með 5% ársvöxtum frá 13. okt. 1929, og kr. 1884.00 í málskostnað allt innan þriggja sólarhringa frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur hæstaréttar.

Áfrýjandi krefst þess aðallega, að hann verði algerlega sýknaður af kröfum stefnda í máli þessu, en til vara, að hann verði sýknaður að svo stöddu. Svo krefst áfrýjandi og málskostnaðar bæði í hér-aði og fyrir hæstarétti eftir mati dómsins. Stefndi hefir krafizt staðfestingar á hinum áfrýjaða dómi og málskostnaðar fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Samkvæmt 13. gr. laga nr. 31/1929 skyldi ríkissjóður leggja veðdeild Búnaðarbanka Íslands kr. 1250000.00 í stofnfé, og átti stofnfé þetta að greiðast þannig, að veðdeild bankans tæki við því af skuldabréfum viðlagasjóðs, sem ekki yrði afhent bústofnslánadeild bankans samkvæmt 41. gr. sömu laga. Samkvæmt 5. gr. laga nr. 91/1935 var bústofnslánadeildin að visu af numin, en Ræktunarsjóður, sem samkvæmt 3. gr. laga nr. 31/1929 er ein deilda Búnaðarbankans, tók við viðlagasjóðsbréfaeign bústofnslánadeildar samkvæmt 5. tölul. 2. gr. laga nr. 105/1935. Af 13. og 41. gr. laga nr. 31/1929, sbr. og nú 5. tölul. 2. gr. laga nr. 105/1935, er ljóst, að Búnaðarbankinn varð eigandi að viðlagasjóðsbréfum ríkissjóðs, enda voru þau, eftir því sem upplýst er í máli þessu, afhent honum þann 27. sept. 1930, og hafa síðan verið í vörzlum hans, sem aðrar slíkar eignir hans, til tryggingar veðdeildar- og vaxtabréfum þeim, er hann gefur út, sbr. 4. tölul. 18. gr. og 4. tölul. 44. gr. l. nr. 31/1929, og nú Ræktunarsjóðsbréfum, sbr. 3. tölul. 7. gr. laga nr. 105/1935. Með því að ríkissjóður hefir þannig lögum samkvæmt afhent Búnaðarbankanum viðlagasjóðsbréf sín — en eitt þeirra er veðskuldabréf

það, er í máli þessu greinir — til eignar og til trygg-
ingar áðurnefndum bréfum, þá þarf bankinn ekki
að sæta því, að varnir slíkar sem í hinum áfrýjaða
dómi segir, komi fram í máli þessu, sem höfðað
var til innheimtu veðskuldar þeirrar, sem veð-
skuldabréfið hljóðar um. Þegar af þessari ástæðu
verður að dæma áfrýjanda samkvæmt kröfu
stefnda til að greiða hina kröfðu veðskuld með
vöxtum, sem í hinum áfrýjaða dómi greinir.

Eftir þessum málalokum verður og að dæma á-
frýjanda til að greiða stefnda málskostnað bæði í
héraði og fyrir hæstarétti, og þykir málskostnaður-
inn hæfilega ákveðinn 1500 krónur.

Því dæmist rétt vera:

Áfrýjandi, Guðmundur Björnsson, greiði
stefnda, Búnaðarbanka Íslands f. h. viðlaga-
sjóðs, kr. 57988,00 með 5% ársvöxtum frá 13.
okt. 1929 til greiðsludags, og málskostnað bæði
í héraði og fyrir hæstarétti, samtals 1500 kr.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri að-
för að lögum.

Forsendur hins áfrýjaða dóms hljóða svo:

Mál þetta er höfðað fyrir gestaréttinum með stefnu út-
gefinni 5. marz 1935, af Búnaðarbanka Íslands f. h. Við-
lagasjóðs gegn Guðmundi Björnssyni, sýslumanni í Borg-
arnesi, til greiðslu á kr. 57988.09 auk 6% ársvaxta af þeirri
upphæð frá 13. okt. 1928 til greiðsludags svo og máls-
kostnað að skaðlausu eða eftir reikningi. Nemur hann eft-
ir framlögðum reikningi, sem er í samræmi við aukatekju-
lögin og lágmarksgjaldskrá málaflutningsmannafélagsins
kr. 1884.00. Skuld þessa kveður stefnandi vera eftirstöðv-
ar af Viðlagasjóðsláni, er stefndur hafi fengið þ. 13. okt.

1921 og gefið út skuldabréf fyrir sama dag. Hefir hann undir rekstri málsins lækkað vaxtakröfu sína niður í 5% p. a.

Stefndur gerir þær réttarkröfur að hann verði sýknaður af kröfum stefnanda eða til vara að umstefnd upphæð verði lækkuð og til þrautavara að hann verði sýknaður að svo stöddu.

Tildrög máls þessa eru samkv. skjölum málsins þau, að hús stefnda Guðmundar Björnssonar, sýslumanns í Borgarnesi, brann árið 1920. Varð stefndur þá húsnæðislaus fyrir sjálfan sig, sýsluskrifstofuna og póstafgreiðsluna, er hann þá hafði á hendi, jafnframt sýslumannsembættinu. Og þar sem fjárhagur stefnds virðist hafa verið fremur þröngur á þessum tíma, þá leitaði hann til ríkisstjórnarinnar um lán úr Viðlagasjóði til þess að byggja sér íbúðarhús, er hann gæti einnig notað fyrir skrifstofur sýslumannsembættisins og póstafgreiðslunnar. Ríkisstjórnin lagði svo málið fyrir Alþingi árið 1921, er heimilaði henni að veita stefndum umbeðið lán að upphæð kr. 60000.00 gegn þeirri ábyrgð er stjórnin tæki gilda, lánið skyldi veitt til 40 ára og ávaxtast með 6%, verða afborgunarlaust tvö fyrstu árin en endurgreiðast síðar með jöfnum afborgunum á 38 árum.

Stefndur heldur því fram, að sér hafi verið veitt umrætt lán á þeim grundvelli að hann héldi póstafgreiðslustarfinu með því að það hafi skapað sér möguleika til að standa straum af láninu, er lánveitanda hafi verið ljóst að hann hefði ekki ella. Og með því að veita sér lánið hafi Stjórnarráðið því raunverulega skuldbundið sig til að svipta hann ekki póstafgreiðslustörfunum. Stefndur var svo sviftur póstafgreiðslunni 1. júlí 1930 og með því telur hann að Stjórnarráðinu hafi skapast skylda til að taka við húseign sinni fyrir það verð, er hún upphaflega kostaði hann og borga m. a. með því að taka að sér skuld þá, er stefnt er til greiðslu á í þessu máli. Stefndur heldur og fram að Stjórnarráðið hafi raunverulega viðurkennt þetta með því að leyfa honum sumarið 1932 að halda eftir af tekjum ríkissjóðs, en það leyfi hafi stefndur ekki getað skilið öðruvísi en að upphæð sú, sem hann þannig héldi eftir væri í raun og veru fyrirframgreiðsla upp í kaupverð hússins. Þá heldur stefndur og fram að Alþingi hafi árið

1934 viðurkennt skyldu ríkisins til að kaupa húsið af sér með því að veita stjórninni fjárlagalega heimild til húsa-kaupanna, sem ríkisstjórnin hafi þá ekki notað, og þar sem ríkissjóður sé þannig hinn raunverulegi eigandi umstefndrar skuldar og jafnframt skyldur til samkv. framan-sögðu að borga hana, hafi krafa stefnanda ekki við rök að styðjast.

Stefnandi hefir mótmælt framangreindum varnarrök-um og haldið því fram, að þótt stefndur hafi verið sviptur póstaðgreiðslunni þá breyti það í engu skyldu hans til að standa straum af hinu umstefnda láni. Og þó að viðgeng-ist um skeið, að stefndur skilaði ekki af sér öllum ríkis-sjóðstekjunum, er hann hafi innheimt, þá felist ekki í því nein viðurkenning á því, að ríkissjóður teldi sig eiga að taka að sér umrætt lán né hann hefði í hyggju að kaupa hús stefnds. Þá mótmælir stefnandi og skyldu ríkisins til að halda stefndum sem póstaðgreiðslumanni.

Það verður nú ekki álitnið, að með því að veita stefndum umrætt lán til húsbyggingarinnar og það svo riflegt, að hann gæti haft þar póstaðgreiðslu, hafi skapazt skylda til að halda stefndum sem póstaðgreiðslumanni, meðan hann kærði sig um. Jafnvel þótt af framlögðum skjölum sýnist að ýmsir þingmenn hafi er þeir samþykktu lánsheimild-ina, búist við því, að stefndur héldi áfram póstaðgreiðslu-mannstörfum, felst ekki í því neitt loforð um að stefndi skyldi vera póstaðgreiðslumaður lengur en umboðsstjórn-inni litist heppilegt að láta hann gegna því starfi. Og það mesta sem upp úr þessum skjölum verður lagt er að þau benda til þess að þetta hafi haft einhver áhrif á upphæð lánsins, en hinsvegar felst ekki í þeim neitt, er bendi á að viðkomandi þingmenn hafi talið, að stefndum bæri ekki að endurgreiða lánið ef hann léti af póstaðgreiðslumanns-störfum.

Af skjölum málsins sést ekki annað, en að lánveitandi hafi veitt lánið gegn skilyrðislausri borgun þess, og verður því ekki litið svo á, að greiðsluskylda stefnds á láni þessu falli niður eða flytjist yfir á ríkissjóð við það, að stefndur er sviptur póstaðgreiðslumannsstörfum.

Ekki verður heldur fallist á það hjá stefndum að ríkis-sjóði hafi skapazt skylda til að kaupa umrætt hús við það, að Stjórnarráðið leyfði stefnda árið 1932 að halda eftir af

tekjum ríkissjóðs. Gegn mótmælum stefnanda hefir stefndur ekki gert nægilega sennilegt að í þessu fælist kauploforð og því síður, að það leysti hann undan skyldu sinni til að greiða umstefnt lán. Þá verður heldur ekki litið svo á, að Alþingi 1934, með því að samþykkja heimild til handa ríkisstjórninni til þess að kaupa hús stefnds, hafi viðurkennt kaupskyldu ríkisins á nefndu húsi. Til þeirrar heimildar geta verið aðrar orsakir. Af framangreindum ástæðum verður sýknukrafa stefnds ekki tekin til greina.

Varakröfu sína rökstyður stefndur með því að á Alþingi 1925 hafi á fjárlögunum fyrir árið 1926 verið gerð sú breyting á lánskjörunum, að lánið skyldi ávaxtast og endurborgast með 6% árlega á 40 árum, en er stefnandi hafi reiknað út hina umstefndu upphæð hafi hann ekki tekið tillit til þessara breytinga á lánskjörunum.

Stefnandi hefir mótmælt þessu og lagt fram vottorð frá Búnaðarbankanum, er sýnir hvernig vaxta- og afborgangreiðslum stefnds hefir verið háttað og þykir hann með því hafa sýnt nægilega fram á að fullt tillit hefir verið tekið til framangreindra breytinga á lánskjörum við út-reikning skuldarupphæðarinnar með sérstöku tilliti til áðurgreindrar vaxtalækkunar af hálfu lánveitanda. Hinsvegar kemur fram í vottorði Búnaðarbankans að vextir eru greiddir til 13. október 1929, að undanskildu árinu 1927, en stefnandi hefir ekki stefnt til greiðslu á vöxtum fyrir það ár. Það verður því að taka lækkunarkröfu stefnds til greina að því leyti að dæma stefnanda aðeins vexti frá 13. október 1929.

Þrautavarakröfu sína um það, að verða sýknaður að svo stöddu, hefir stefndur ekki rökstutt nægilega og verður hún því ekki tekin til greina.

Úrslit máls þessa verða því þau, að stefndur verður dæmdur til að greiða hina umstefndu upphæð með vöxtum eins og að framan er sagt, svo og málskostnað eins og krafizt hefir verið.